

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Noctes Atticae

Gellius, Aulus

[Venedig], 6. Apr. 1496

Liber sextvs

[urn:nbn:de:bsz:31-272210](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-272210)

pluria: aduerbiū est factū cōpluries. Id quoq; quoniā minus usitatū est: uersū Plauti subscripsi ex comœdia: quæ p̄sa inscribitur. Quid metuis? do. Metuo hercle uero. Sē si ego cōpluries. Itē. M. Cato in quarto originū eodē in loco ter hoc uerbū posuit. Cōpluries eorum milites mercenariū inter sese multū alteri alteros occidere. Compluries multū simul ad hostis transfugere. Compluries in imperatorem impetum fecere.

Cōplu-
ries

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM
COMMENTARII LIBER SEXTVS.

Quemadmodum responderit Chrysippus aduersus eos: qui prouidentiam consi-
stere negauerunt. Caput primum.

h Omnes fecisse dī tātam uim esse erūnarū: & malorū aduersus ea Chry-
sippus: quū in libro περὶ προνοίας .i. de prouidentia quarto differeret: ni-
hil ē prorsus istis inquit nihil ipitiūs: q̄ opinatur bona esse potuisse: si non
eēt itidē mala. Nā cū bona malis contraria sint: utraq; necessariū est
opposita iter sese: & q̄si mutuo aduersoq; fulta nixu cōsistere. Nullum
adeo cōtrariū sine cōtrario altero: quo. n. pacto iustitiæ sensus esse posset: nisi eēt in-
iuriæ: Aut qd aliud iustitiā ē: q̄ iniustitiæ priuatio? Quid itē fortitudo itelligi posset:
nisi ex ignauiā oppositiōe? Quid cōtinētia: nisi ex itempantia? Quo itē mō prudētia
eēt nisi foret contra iprudētia. Proinde inquit hoies stulū: cur nō hoc ēt desiderant: ut ueri-
tas sit: & nō sit mēdaciū. Nāq; itidē sūt bona & mala: felicitas & ifortunitas: dolor &
uoluptas. Alter. n. ex altero (sicuti Plato ait) uerticib⁹ inter se cōtrariis deliquatū ē. Si
tuleris unū: abstuleris utrunq;. Idē Chrysippus in eodē libro tractat: consideratq; di-
gnū eē id q̄ri putat: εἰ αὖ τῶν ἀντιρῶστων νοσοῖ κατὰ φύσιν γίνονται .i. an hominū
morbi scdum naturā pueniat. id est natura ne ipsa res: uel prouidentia: quæ cōpagē hāc
mūdi: & genus hoium fecit: morbos quoq; & debilitates: & agritudines corporū: q̄s
patiūtur hoies: fecerit: Existimat aut nō fuisse hoc principale naturæ cōsiliū: ut face-
ret hoies morbi obnoxios. Nūquā. n. hoc cōuenisse naturæ auctori parētīq; res: oīum
bonarū. Sed quū multa inquit atq; magna gigneret pareretq; aptissima. & utilissima alia
quoq; simul agnata sunt incōmoda iis ipsis quæ fiebat cohærentia. Ea q; nō per naturam
sed p̄leq̄llas quasdā necessarias facta dicit. qd ipse appellat. κατὰ παρὰ κολούθησιν.
.i. p̄lequellā. Sicut inquit quū corpora hoium natura fingeret. ratio subtilior & utilitas
ipsa opis postulat. ut tenuissimis minutisq; ossiculis caput cōpingeret. Sed hāc uti-
litate rei maioris. alia quædā incōmoditas extrinsecus cōsecuta est ut fieret caput tenu-
iter munitū. & ictibus offensionibusque paruis fragile. Proinde morbi quoque agritu-
dines partē sunt dum salus paritur. Sic hercle inquit dū uirtus hominibus per cōsiliū
naturæ gignitur itidem per affinitatem contrariam nata sunt.

Quo itidem modo: & uim necessitatemque fati constituerit & esse tamen i nobis
cōsiliū: iudiciūque nostri arbitrium confirmarit. Cap. ii.

f Atum: qd græci περὶ ὁμηνῆν: uel ριμερμηνῆν uocāt: ad hāc ferme sniam **Fatum**
Chrysipp⁹ stoicæ p̄iceps p̄hiæ definit. Fatū est inquit sēpiterna quædā & idecli-
nabilis series rerū: & catena uolues semetipsa sese: & iplicās paternos cōseqn-
tiæ ordies: ex qbus apta cōnexaque est. Ipsa aut uerba Chrysippi: q̄tū ualui: memoria
adscripsi. ut sicut meū istud iterpretamētū uidebit esse obcurū id ipsius uerba aiad-
uertat. In libro. n. περὶ προνοίας id est de prouidentia quarto εἰμαρμενῆν fatum esse
dicit: φύσικιν τινὰ σὺνταξιν τῶν ὀλων ἀφαιλιού τῶν ἑτεροῶν τοῖς ἑτεροῖς ἐπακό

Hei mihi quid immortales numina coeli
Esse aiunt etiam per sidera cuncta
sceleris praeter fatum sunt quaeque deorum

LIBER.

Χουθόμτδν καί μετασδλυμενον απαραβατου ουσος τής τοιαύτας σάμ
ωλοκης: id est naturalē quēdā ordinē oīum rerū ex aeterno aliis ad alia cōsequētib⁹ &
icōmutabili manēte eiuscemōi cōplīcātiōe: Aliarū autē opinionū disciplīnarūq; aucto-
res huic definitiōi ita obstrēpūt: sicut Chrysipp⁹ iūiunt fato putat oīa moueri: & regi:
nec declīnari: trāscēdiq; posse agmina fati: & uolūtia: peccata quoq; hominū & deli-
cta nō subsistēda: neq; cōdicēda sūt ipsis. uolūtātibusq; eorū: sed necessitatī cuidā: & ī
stātīa quae orit̄ ex fato: oīumq; rerū domina: & arbitra: p̄ quā necesse sit fieri: q̄cqd fu-
turū est. Et propterea nocētium p̄enas legibus inique cōstitutas: si hoīes ad maleficia
non spōte ueniūt: sed fato trahūtur: Cōtra ea Chrysippus tenuiter multa: & argute dis-
serit. Sed oīum fere: quae supea rescripti: sententia huiuscemodī est. Quāq; ita sit īqt
ut ratiōe p̄cipali quadā necessario coacta: atq; cōnexa sint fato oīa: ingenia tamē īpla
mētīū nostrarū: perīde sunt fato obnoxia: ut pprietas eorū est ipsa & q̄litas. Nā si sunt
per naturā primitus salubriter: utiliterq; ficta: oēm illam uim: quae de fato extrinsecus
īngruit: inoffensius: tractabiliusq; trāsmittunt. Sin uero sunt alpera: & incita: & ru-
dia: nullisq; artiū bonarū adminiculis fulta: & si paruo siue nullo fatalis icōmodi cōfli-
ctu urgeātur: sua tamē leuitate: & uoluntario īpetu ī assidua delicta: & ī errores ru-
unt. Idq; ipsum ut ea ratiōe fiat: naturalis illa: & necessaria rerū consequentia efficit:
quae fatū uocatur. Est enim genere ipso: quasi fatale: & consequens ut mala īgenia pec-
catis: & erroribus nō uacēt. Huius deinde rei exemplo non hercle nimis aliene: neq; il-
lepide utitur. Sicut īquit lapidem cylindrū si per spatia terrae prona: atq; diruta iacias:
causam quidem ei: & īnitū p̄cipitātiae feceris: mox tamē ille p̄iceps uoluitur: non
quia tu id iā facis: sed quoniā ita sese modus eius & formae uolubilitas habet. Sic ordo
& ratiō & necessitas fati: genera ipsa: & p̄cipia causarum mouet. Impetus uero cōsi-
liorū: mentiumq; nostrarū actionesq; ipsas: uoluntas cuiusq; ppria: & animorū īge-
nia moderantur. Infert deinde uerba hae iis: quae dixi cōgruētia. Διδυπο των αυτα
γορειδων ουτοσπραται. γνωση λανθρωπουσ αυθαιρετα πηματεχοντασ ωσ-
των βλαβων εκαστοις παραντοις γινόμενων: και καθορμηνη αυτων αμαρτα-
νω τωντε και βλαπτομενων και κατα την αυτων λιανω ιανκαι προτεσιν. i. q̄ob
rem apythagoreis sic dī. Nolces hoīes spontaeas haurire calamitates: quasi detrimen-
ta singulis a leipsis fiant: & suo īpetu deliquant: & incommoda ruant sua uoluntate
atq; p̄posito. Propterea negat oportere ferri audiriq; homines aut nequam aut igna-
uos. & nocentes. & audaces. qui quum ī culpa. & maleficio reuicti sunt. perfugiunt
ad fati necessitatem. tanq̄ ī aliquod fanī asylum. & quae pessime fecerunt. ea non suae
temeritatī. sed fato esse attribuenda dicunt. Primus autem homo sapientissimus & an-
tiquissimus poetarum dixit ī hisce uersibus.

le fato immortales

Cylin-
drus

Homerus

ωποσοι. οιον αυθεουσ βροτοι αιτιοωνται.
εφη μεων γαρφρασι κακεμμεναι. η δε και αυτους.
σφισιν ατασθαλισιν. υπερμορον. αλγεχουσιν.

Hei mihi qd damnāt mortales n̄mīa caeli. Esse aiūt etenī p̄nos mala. cū tamē ipsis.
Vecordi praeter fatum sint mēte dolores. Itaq; M. Cicero ī libro quem de fato scri-
psit. quū quāstionē istā diceret obscurissimā esse & īplicatissimā. Chrysippum quo-
q; philosophū nō expedisse se ī ea refert his uerbis. Chrysippus aestuās laborāsq; quo
nā pacto explicet. & fato omnia fieri. & esse aliqd ī nobis ītricatur hoc modo.

Historia sumpta ex libris Tuberonis de serpēte iustitiae longitudinis. Cap. iiii.
Tubero

Vbero in historiis scriptum reliquit: bello primo punico Attiliū Regulū con-
sulē i africa castris apud Bragadā flumē positis: proeliū grāde: atq; acce fecisse
aduersus unum serpentem i illis locis stabulātem inulitate immanitatis. Eū
q; magna totius exercitus cōflictione balistis: atq; catapultis diu oppugnatum: Eius
q; interfecti longum corium pedes centum: & uiginti. Romam misisse. *Serpēs imanis*

Quid idē Tubero nouæ historiæ de Attilio Regulo a Carthaginēsis capto me-
moriam mādauerit. Quid etiā Tuditanus sup eodē Regulo scripserit. *Cap. iiii.*

Vod satis celebre de Attilio Regulo id nuperrime legimus scriptum i Tudi
q; tani libris. Regulū captū ad ea quæ i senatu Romæ dixit: suadens ne captiui
cū Carthaginēsis pmutarētur. id quoq; addidisse. Venenū sibi carthagi-
nēses dedisse: nō præstancū: sed ei q; mortem i diē pferret: eo cōsilio: ut uiue-
ret qdē tātisp: quoad fieret pmutatio. Post aut grassate senlim ueneno cor tabesceret.
Eūdē uero Regulū Tubero i historiis rediisse carthaginē: nouisq; exēploꝝ modis ex-
cruciatū a Pœnis dicit. In atras iqt & pfūdissimas tenebras eū claudēbāt: ac diu post
ubi erat uisus sol ardētissim⁹ repēte educēbāt: & aduersus iēt⁹ solis oppositū contine-
bāt. Atq; itē de i cælū oculos cogēbāt. Palpebras quoq; eius: ne conuiuere possent: sur-
sum ac deorsum diductas insuebant: Tuditanus autem somno diu prohibitum atq;
ita uita priuatum refert. Idq; ubi Romæ cognitum est: nobilissimos pœnorum capti-
uos liberis reguli a senatu deditos & ab iis in armario muricibus præfixo destitutos:
eadēq; insomnia cruciatos interisse. *Attilius regulus*

Quid Alphēus iurisconsultus i uerbis ueteribus i terpredādīs errauit. *Cap. v.*

Alphenus iurisconsultus. Ser. Sulpitiū discipulus re: q; atticæ: nō i curiosus:
i lib. digestoꝝ. xxx. & iiii. Cōiectataneorū: at secūdo i fœdere inqt: qd' inter
po. Ro. & Carthaginēses factū & scriptū iuenit: ut carthaginēses quot an-
nis po. ro. darēt certū pōd⁹ argētū puri putū q' sitū ē qd' eēt argētū purū: respōdit
ego iqt purū putū ualde purū sicut nouū nouitiū dicius: & ppriū ppriū: augere atq; i
tēdere uolētes noui atq; ppriū significationē: Hoc ubi legimus: mirabamur eādē affi-
nitatē uisā eē Alphēo puri & puti: q' sit noui & nouitiū. Nā si eēt puritiū tū sūe uiderēt
dici: q' si nouitiū id ēt mixtū fuit: qd' nouitiū p augēdi figurā dictū existimauit: quū sit
nouitiū nō q; magis nouū sit: sed qd' a nouo dictum iclinatūq; sit. Is ergo assentimus
q' putum esse dicunt a putādo dictū: & ob eam causam prima syllaba breui pnūciāt
nō lōga: ut existimasse Alphenum uidēt: q' a puro id esse factum scripsit. Putare aut
ueteres dixerūt: uacātia ex qua q; re: ac nō necessaria: aut etiā obstātia: & aliēa auferi
& excidere: & quod esset utile: ac sine uitio uideretur reliquere. Sic nāq; arbores & ui-
tes & sic etiā ratiōes putari dictū. Verbū aut ipsūm putō: qd' declaranda sūa nostra
causa dicimus: nō signat pfecto aliud: q' id agere nos in re dubia obscuraq;: ut decis
amputatūq; opinionibus: quod uideatur esse uerū: & itegꝝ: & i corruptū retineamus
Argentum ergo i carthaginēsi fœdere putū esse dictum q' si exputatū excoctumq;
oīque aliena materia carens. oībusque ex eo uitis detractis: emaculatum & candefa-
ctum. Scriptū est aut purū putum nō i carthaginēsi solū fœdere: sed quum i multis
aliis ueterū libris: Tū etiā in Q. Enni tragœdia. quæ inscribitur Alexander: & in saty-
ra. M. Varronis quæ inscripta est: ΔΙΣ ΘΑΙ ΔΕΘΟΙ ΥΕΡΟΝΤΕΣ. i. bis pueri senes.

Temere i septēq; rephēsu eē a Iulio Higino Virgiliū: q; ppetes dardali pēnas dixerit
atq; ibi qd' sint aues ppetes. Et qd' illæ sint aues: q's Nigidi⁹ ifetas appellauit. *Ca. v.*

Edalus: ut fama est: fugiens minoia regna:
 Præpetibus pennis auius se credere caelo.
 In fuerū piter gelidos enauit ad arctos: In his Virgiliū uersibus reprehēdit
 Higinus præpetibus pennis quasi improprie & iscite dictū. Nā præpetes inqt aues ab
 auguribus appellatur: quæ aut opportune præuolant: aut idoneas sedes capiūt. Nō
 apte igitur usum uerbo augurali existimauit in Dædali uolatu nihil ad augurū disci-
 plinā pertinēte. Sed Higinus minus hercle ineptus est: cū qd præpetes essent se scire
 ratus est. Virgiliū autē & Trimauiū doctum uirū ignorasse: qui in secundo iliadis ui-
 ctoriā uolucrē ppetem appellauit in hoc uersu. Dū dat uincenti ppetes uictoria palmā
 Cur autem nō. Q. quoq; Enniū rephendit: qui in annalibus nō ut Virgilius pennas
 Dædali ppetes: sed longe diuersus inquit. Brundisium pulchro ppetem ppete por-
 tu. Et si uim potius naturæq; uerbi cōsiderasset: neq; id solum: qd augures dicerēt in-
 spexisset: ueniam ppetis poetis daret similitudine & translatione uerborū: nō significa-
 tiōe utētib;: nā quoniam nō ipsæ tantum aues: quæ pperius præuolāt: sed etiā loci
 quos capiunt: q; idonei felicesq; sunt: ppetes appellantur. Idcirco Dædali pennas p-
 petes dixit: quoniam ex locis in quibus periculum metuebat: in loca tutiora peruene-
 rat. Locos porro præpetes & augures appellant. Et Ennius in annalium primo dixit.
 Præpetibus hilares sese: pulchrisq; locis dant.

Aues inferæ Auius aut ppetibus cōtrarias auis iferas appellari Nigidius figulus in libro primo
 augurii priuati ita dicit. Discrepat dextra sinistra: præpetibus inferæ. Ex quo est cōie-
 ctare præpetes appellatas: quæ altius sublimiusq; uolitent quā differre a præpetibus
 Nigidius iferas dixerit. Adolescēs ego Romæ: tum quū etiam ad grāmaticos ita rem
 audiui Apollinarē Sulpitiū: quem in primis sectabar: quum de iure augurio quærere
 tur: & mētio præpetū auiū facta esset. L. Claro præfecto urbis dicere præpetes sibi ui-
 deri esse alites: quas Homerus τανυπτερυγας id est ex porreptas passasq; & ptesas
 habētes alas appellauerit. Quoniam istas potissimū augures spectarent: quæ ingenti-
 bus alis patulæ: atq; porrectæ præuolarent. Atq; ibi hos Homeri uersus dixit.

τὴν ἄλοι ὠνόισι τανυπτερυγας κελευεις
 πσειθακοθαι τῶν οὔτι μεταρεσμον λαλεγιζω.

Me tu præpetibus parere uolucris ipsum
 Mandas: quas equidem temnoq; animoq; recuso.

De Acca Larentia: & Caia Tarratia: deq; origie sacerdoti fratry Arualiu. Ca. vii.
 Acca la Cæ Larentia: & Caia Tarratia: siue illia suffetia est noia i antiqs annalib;
 rentia a celebra sūt. Ear; altera post mortē: Tarratia aut uiuæ amplissimi honores
 Caia a po. ro. habit; & Tarratia qdē uirginē Vestæ fuisse lex horatia testis est: q;
 tarratia sup ea ad populū lata q; ei plurimi honores fiūt. Inter quos ius quoq; testimōii dicēdi
 tribuit. Testabilisq; una oīum feminar; ut sit dat; Id uerbū est ipsius legis horatiæ.
 Cōtrariū ē in. xii. tabulis scriptū. Improb; itestabilisq; esto. Præterea si. lx. ānos nata
 sacerdotio abire: ac nubē uoluisset: ius ei potestasq; ex auguradi atq; nubēdi facta ē:
 munificentia & beneficii grā: q; capū tiberinū: siue martiū po. ro. condonasset. Sed
 acca larentia corp; uulgus dabat pecuniāq; emeruerat ex eo quæstu uberē ea resta-
 mēto ut i Antiatis historia scriptū ē Romulū regem ut qdē aut alii tradiderūt po. ro.
 bōis haredē fecit Ob id meritū a flamine grinali sacrificiū ei publice fit & dies e noie
 eius i fastos addit; sed sabinius Massuris in primo memorialiū secutus quosdā histo-
 ric scripteres

riæ scriptores: Accā larentiam Romulī nutricē fuisse dicit. Ea iquit mulier ex. xii. filiis
maribus unū morte amisit. In illius locū Romulus Accā Larentiæ sese filium dedit.
Seq; & cæteros eius filios fratres aruales apuellauit. Ex eo tpe collegiū māsit frat; ar
ualium numero. xii. cuius sacerdotii insigne est spīcea corona; & albæ infulæ. frates

De Alexandro: & de. P. Scipione memoratu digna. Cap. viii.

ἄριστος græcus homo: qui ὀδύσειος ἄριστος. id est multiscius est appellatus:
ᾱ facili atq; alacri facūdiā fuit. Is quū de Alexādri regis laudibus scriberet: uir
cti iqt hostis uxore faciē clyta mulierē uetuit i cōpestū suum deduci: ut eā
ne oculis suis qdē cōtingeret. Lepida igit quæstio agitari pōt: ut; uideri cōtētiore par
sit. P. ne Africanū supiore q carthagiē ampla ciuitate i hispania expugnata uirginem
tēpestiūā: forma egregia: nobilis uiri hispani filiā captā: pductāq; ad se p̄ri inuolatā
reddidit: an regē alexādri q Darii regis uxore: eandēq; eiusdē sorore p̄lio magno cap
tā quam eē audiebat exuperanti forma: uidere noluit: pducīq; ad se phibuit. Sed hāc
utranq; declamaciunculam sup Alexandro: & Scip. celebrauerit: quibus habunde i
genii & ocii. & uerbor; est. Nos latishabebimus: qd ex historia est: id dicere. Scipio
nē istū & uero ne an falso incertum fama tamen: quum esset adolescens. haud lince
ra fuisse: & p̄pmodum constitisse hosce uersus a Cn. Neuiō poeta in eū scriptos eē.
Etiam qui res magnas manu saxe gessit gloriose
Cuius facta uiua nunc uigent: qui apud gentis solus
Præstat eum suus pater cum pallio una eb amica abduxit.

His ego uersibus credo adductū Valeriū antiatē aduersus oīs cæteros scriptores de
Scionis moribus sensisse: & eā puellā captiūā nō redditā p̄ri scripsisse: cōtra quā nos
supra diximus: sed retentam a Scipioe: atq; i delitiis: amoribusq; ab eo usurpatam.

Loc⁹ exēptus ex annalibus. L. Pisonis historiæ & orōnis lepidissimæ. Cap. ix.

Vod res uidebat memoratu digna: q̄ fecisse Cn. Flauū anniū filium ædilē
q̄ currulē. L. Pisoni i. iii. annali scripsit. Ea; res p̄quā pure: & uenuste narrata a
Pisone locū istum totū huc ex Pisonis annali trāspōsuim⁹. Cn. inqt Flauius Cn. fla
p̄re libertino nat⁹ scriptū fiebat. Isq; i eo tpe ædili currulī aparebat quo tpe ædiles sub
rogant. Eūq; p̄ tribu ædilē currulē renūciauerūt. Ac ædilis q̄ comitia habebat negat
accipe. Neq; sibi placat: q̄ scriptū faceret: eū ædilē fieri. Cn. Flauius Anni filius d̄r ta
bular posuisse: scriptu sele abdicasse. Isq; ædilis currulis factus ē. Idē Cn. Flauius an
niū filius d̄r ad collegā uenisse: uisere ægrotū: & i cōclauē postq̄ introiuit adolescētes
ibi cōplures nobiles sedebāt. Ii cōtēnētes eum assurgere ei nemo uoluit. Cn. Flauius
anniū filius ædilis id arrisit. Sellā currulē iussit sibi afferri. Eam in limine apposuit ne:
quis illo; exire posset. Vtiq; ii omnes inuiti uiderent sese in sella curruli sedentem.

Historia sup Euclide socratico: cuius exēplo Taurus philosophus adhortari ado
lescentis suos solitus est: ad philosophiam gnauiter sectandam. Cap. x.

Philosophus Taurus uir memoria nrā i disciplina platonica celebratus: cū
p̄ aliis bonis multis salubribusq; exēplis hortabat ad phiām capessendam: tū
uel maxime ista re aīos iuuenū expgebat. Euclidē q̄ dicebat socraticū facti
tauisse. Decreto iqt suo Atheniēses cōuerāt: ut q̄ megaris ciuis eēt: si intulisset athēas
pedē phensus eēt: ut ea re hominī capitalis esset. Tanto atheniēses iquit odio flagra
bant finitimor; hoīum megarēsiū. Tū euclides: q̄ ididem megaris erat: q̄q; ēt ante id
decretū: & esse athenis. & audir socratē consueuerat. postq̄ id decretū sāxerūt. sub no des

Multiscius

Epitaphium
Alexandri

Epitaphium
Scipionis

Colubinus

Et: priusq̄ ad uesperasceret: tunica longa muliebris induit: & pallio uersicolore amictus
& caput: & ora uelatus: e domo sua megaris athenas ad Socratē cōmeabat: ut uel no-
ctis aliquo tpe cōsiliog: sermonūq; eius fieret particips. Rursusq; sub lucē milia pas-
suū paulo amplius uiginti eadē ueste illa in teētus redibat. At nūc inq̄ uidere est phi-
losophos ultro currere: ut doceant: ad fores iuuenum diuitū. eosq; ibi sedere: atq; op-
periri prope ad meridiē: donec discipuli nocturnum omne uinum edormiant.

Verba ex oratione. Q. Metelli Numidici: quæ libuit meminisse ad officium gra-
uitatis dignitatisq; uitæ decencia. Cap. xi.

Vm iniquatissimis hoibus non esse cōuicio decertandum: neq; maledictis ad
uersus ipudētis & improbos uelitādū: quia tātisq; similis & cōpar eog: fias: dū
paria & cōsimilia dicas: atq; audias: nō minus ex oratiōe. Q. Metelli Numi-
dici sapientis uiri cognosci potest: q̄ ex libris & disciplinis philosophog. Verba sunt
hæc Metelli aduersus. Cn. Māliū tri. ple. a quo apud populū i cōcione laceffit: iacta-
tusq; fuerat dictis petulātibus. Nūc qd ad illū attinet q̄rites: quoniā se ampliōre pu-
tat esse: si se mihi inimicū dictauerit: quē ego mihi neq; amicū recipio: neq; inimicū
respicio i eū eo non sum plura dicturus. Nā eū idignissimū arbitror cui a uiris bonis
benedicat. Tū ne idoneū qdē cui a pbis maledicatur. Nā si i eo tpe huiuscemodi ho-
mūculum nomines: in quo punire nō possis maiore honore: q̄ cōtumelia afficias.

Qd neq; testamētū sicuti Seruius Sulpitiū existimauit: neq; sacellū sicuti Trebatius
duplicia uerba sūt: sed a testatiōe alterg pductū: alterū a sacro diminutū. Cap. xii.

Testa-
mētum **f** Eruius Sulpitiū iuriscōsultus uir ætatis suæ doctissimus i libro de sacris de
testādīs secūdo: q̄ ratiōe adductus testamētū uerbū eē duplex scripserit nō
reperio. Nā cōpositū dixit a mētīs cōtestatiōe. Quid igitur calciamētū qd
paludamētū: qd pauimētū: qd uestimētū: qd alia mille per huiuscemodi formā p-
ducta: Etiā ne ista oīa cōposita dicemus: Obreplisse autē uedetur Seruiō: uel si quis
alius est: qd prior dixit: falsa qdē: sed nō abhorres: neq; incōcinnia: q̄ si mētīs quādā
i hoc uocabulo significatio: sicut hercle. C. quoq; Trebatio eadem cōcinnitas obre-
plis. Nā i libro de religiōibus secūdo. Sacellū est iquit: locus paruus deo sacratu cū
ara. Deinde addit uerba hæc. Sacellum ex duobus uerbis arbitror cōpositū. sacri. &
cellæ: quasi sacra cella: Hoc qdem scripsit Trebatius. Sed qs ignorat sacellū: & sim-
plex uerbum esse: & non ex sacro: & cella compositum: sed ex sacre diminutum.

Sacellū **p** De quæstiunculis apud Taurum philosophum in cōuiuio agitatis: quæ symposi-
cæ nocantur. Cap. xiii.

Actitatū hoc Athēis: obseruatūq; ab iis: q̄ erāt philosopho Tauro iuctio
res: quū domum suā nos uocaret: ne oīno (ut dī) imanes: & a symboli ueire
mus cōiectabamus ad cœnulā: nō cupedias cibog: sed argutias q̄stionum
Vnusq; igitur nostg cōmētus paratusq; ibat: qd q̄reret. Eratq; initiū loquendi edū-
di finis. Quærebatur aut nō grauiā: nec reuerēda sed ενθουσιαστα. i. argutiola: qd
dā lepida: & minuta: & florentē uino animum laceffentia. Quale hoc ferme ē subti-
litate ludicræ quod dicā. Quæsitum est quando moriens moreretur. quum iā i mor-
te esset: an tum etiā quū i uita foret. Et q̄do surgens surgeret: quū iā staret: an tum ēt
quum sederet: Et q̄ artem disceret: q̄do artifex fieret: quum iā esset an tum quum etiā
nō eēt. Vtrū. n. hog: dicas absurde: atq; ridiculose dixeris: multoq; absurdus uidebit
si aut utrunque esse dicas. aut neutrum. Sed ea oīa. quum captiōes eē qdam futiles.
& inanes

& inanes dicerēt. Nolite inq̄t Taurus hæc: quasi nugæ aliquē ludū aspernari. Grauis
 simi philosophorū: sup hac referio quæsierūt. Et alii moriēdi uerbū: atq; momentum:
 manēte adhuc uita dici atq; fieri putauerunt. Alii nihil in eo tempore uitæ reliquerunt
 Totūq; illud: qd̄ mori dicit: morti uindicauerunt: Itē de cæteris similib; in diuersa tē-
 pora: & i cōtrarias sententias discesserūt. Sed Plato inq̄t noster: neq; uite id tēpus neq;
 morti dedit. Idēq; in omni cōsimiliūm rex disceptatione fecit. Vidit quippe utrunq; ef-
 se pugnans: neq; posse ex duobus contrariis: altero manente: alterē cōstitui. Quæstio-
 nēq; fieri p diuersorū inter se finiū: mortis & uitæ cohærentiam & iccirco peperit ipse:
 exp̄ssitq; aliud quoddā nouum in cōfinio tēpus: qd̄ uerbis ppriis: atq; integris: τῆνεια
 ἰφίης φύσιν. i. repentinā naturam appellauit. Id ipsum ita uti dico: inquit in libro cui
 ἄρμενι. Διὸ τίτλος ἐ: scriptū ab eo reperietis το γαρ εἰς ἰνυισ τοῖουτὸντι ἐδὶ κε-
 σὴ μαινειν. ὡσ. εἴκει νόυ με τὰ βαλλόνε ἰσπερὸν. i. repete. n. tale uidet quippiā li-
 gnificare: qd̄ in alterē transeat. Talia apud Taurum symbola: & alia quæ erant secun-
 darum mensarum: ut ipse dicere solitus erat τρῶ γήματα. i. bellaria.

Puniendis peccatis tris esse rationes a philosophis attributas. Et quamobrem Plato
 duarum ex iis meminerit.

Cap. xiiii.

Vniendis peccatis tris esse debere causas existimatū ē. Vna est cā quæ nouθε
 P σία. i. cōmonitio uel κολασις aīaduersion. f. & punitio: uel παραινεσις. i. mo
 nitio & statutio: quū pœna adhibet castigādī atq; emendādī gratia ut is q for
 Punien
 di tres
 causæ
 tuito deliquit: attentior fiat correctior: Altera est: quam ii qui uocabula ista curiosius
 diuiserunt τιμωρία appellat. i. pœnam. Ea cā aīaduertendi est: quum dignitas au-
 ctoritasq; eius. in quem est peccatū: tuenda est: ne p̄termisā aīaduersion: contemptum
 eius pariat: & honorē leuet: Iccircoq; id ei uocabulū a cōseruatione honoris factū pu-
 tant. Tertia ratio uindicādī est q̄ παρὰ Διγμα. i. exemplum a græcis noīatur: quum
 punitio pp exemplum necessaria ut cæteria similibus peccatis: q̄ prohiberi publicitus
 interest: metu cognitæ pœnæ deterreantur. Iccirco ueteres quoq; nostri exempla: pro
 maximis: grauiissimiq; pœnis dicebant. quando igitur aut spes magna est: ut is q pec-
 cauit citra pœnam ut ipse se ultro corrigat: & spes cōtra nulla est emendari eū posse
 & corrigi: aut iacturā dignitatis eius: in quē peccatū est: metui nō necesse ē: aut nō id
 peccatum est cuius exemplo necessario metu sancendum sit. Tū quicquid ita delictū
 est: nō sane dignū esse imponēdæ pœnæ: studium uisum ē. Has tris ulciscēdi rōnes &
 philosophi alii plurifariam: & noster. Taurus in primo cōmentariorū: quos in Geor-
 giam Platonis composuit: scriptas reliquit. Plato autem ipse uerbis apertis duas solas
 esse puniendi causas dicit. Vnā quā primo in loco propter corrigendum: alterā quam
 in tertio propter exempli metum posuimus uerba sunt hæc Platonis in Georgia τὸ
 σὴ κεῖ Δε παντὶ τῶ μεν τιμωροῦ μενω ὑτὰλλοῦ ὀρθῶσ τιμωροῦ μενοῦ. βελτι-
 ὄν γινέσθαι. καὶ ὀνίνοσθαι. ἠπαρὰ Δειγμα ἀλλοῖσ γινέσθαι ἵνα ἀλλοῖ ὀρων
 τεσ πᾶσχόντᾳ φόβου μενοῖ βελτιουσ γινόντᾳ. i. aut cōueniens: ut q̄ plectit̄ ab
 alio recte puniēte: melior fiat & utilitatē capiat: Aut exemplo cæteris sit: quo uidentes
 alii male affectū p̄ metu reddant mulieres. In hisce uerbis facile intelligas τιμωρίαν.
 i. ultionē & pœnā Platonē dixisse: nō ut supra scripsi quosdam dicere: sed ita ut p̄mi-
 scue dici solet: pro omni punitioe. An ne autē quasi oīno paruā: contēptu dignā præ-
 terierit pœnæ sumendæ cām: p̄pter tuendā læsi hominis auctoritatē. An magis: quasi

h

ei quam dicebat: rei non necessariā p̄termiserit: quum de p̄enis non in uita: neq; inter homines: sed post uitae tempus capiendis scriberet: ego in medium relinquo.

De uerbo quiesco: an e littera corrip̄i: an produci debeat. Cap. xy.

Quie- Micus noster homo multi studii: atq; in bonarū disciplinā op̄e frequens uer-
scit. a bum quiescit: usitate e littera correpta dixit. Alter itē amicus: hō in doctrinis: q̄si in p̄stigiis mirificus: cōmuniūq; uocū respuens nimis: & fastidians barbare eū

Quies dixisse opinatus ē: quoniā p̄ducere debuisset: nō corripere. Nā quiescit ita oportere dī
ci p̄dicauit: ut calefcit: nitescit: stupefcit: atq; alia huiuscemodi multa. id ēt addebat
q; quies e p̄ducto nō breui diceret: noster autē: qua ē oīum reg; uerecundia: mediocri-
tate: ne si helii qdē cinci: & satyri dicendū ita censuissent: obsecutus se fuisse ait con-
tra p̄petuā latinā linguā cōsuetudinē. Neq; se tā insignite locutus: absona aut iaudita
ut diceret: Litteras autē sup hac re fecit itē inter hāc exercitiā qdā ludicra. Et quiesco
non esse his simile: q̄ supra posui: nec a quiete dictū: sed ab eo quietem. Graecq; uocis
ἠσχομαι καὶ ἠσχομαι ionice a uerbo εχωισχω: & modū & originē uerbum istud hēre de-
mōstrauit. Rationibusq; haud sane frigidis docuit quiesco e littera lōga dici nō cōueni-
re: ut diceret eiusmodi q̄spiā: q̄ tumultuariis: & modicis linguā exercitationib; ad fa-
mam se faciendā p̄miserat: neq; orōnis latinā modos: usurpationesue ulla didicerat.

Notum uerbum deprecor a poeta Catullo in usitate quidē: sed apte positū: & proprie
deq; ratione eius uerbi: exemplisq; ueterum scriptorum. Cap. xvi.

deprec Vū i lycio forte uespa ābularem us: uir qdā ludobii nobis: & uoluptati fuit. nā
q quū cēt uerbū deprecor doctiuscule positū i Catulli carmiā: q̄a id igno rabat fri-
gidissimos uers; eē dicebat: oīum qdē meo iudicio uēustissios quos subscripsi

Lesbia mi dicit semper male nec tacet unq̄

De me: dispeream: me nisi Lesbia amat.

Cui ego quasi eadē totidē mox deprecor illi

Affidua: ueq; dispereā nisi amo. Deprecor hoc in loco uir bonus ita dictū eē putat ut ple-
rūq; a uulgo dē: qd significat ualde p̄cor. & oro & supplico: In quo de p̄positio ad augē-
dū & cumulandū ualet. Quod si ita esset: frigidī sane uersus foret. Nūc. n. cōtra oīno
ē. Nā de p̄positio. quoniā e anceps. i uno eodēq; uerbo diuersitatē significatiōis capit.
Sic. n. deprecor a Catullo dictū ē: q̄si detestor: uel execror: uel depello. uel abominor.
Cōtra at ualet: quū Cicero p. P. Sylla ita dicit. Quā multos; hic uitā. Sylla deprecas-
tus ē. Itē in dissuasiōe legis agrariā Siqu deliquero: nullae sunt uirgines. q̄ me a uobis
deprecent. sed neq; solus Catullus. ita isto uerbo usus est. Pleni adeo sunt libri ueterū
similis in hoc uerbo significationis. Ex quibus unū & alter; quae suppetierant apposui
Q. Ennius in Erichtheo nō longe secus dixit. q̄ Catullus.

Quibus nunc inquit erumna mea libertatem paro.

Quibus seruitutē mea miseria deprecor significat abigo. & amolior. nel prece adhibi-
ta. uel quo alio modo. Itē Ennius in cresphonte. Ego quum meae uitae parca. letū inimi-
cum deprecor. Cicero in libro quinto de repu. ita scripsit. qd quidē eo fuit maius. quia
quū in causa pari collegae eēt. nō mō inuidia pari nō erāt sed et claudii inuidiā Grac-
chi caritas deprecabatur. Hic quoq; item nō est ualde precabatur. sed quasi propulsa-
bat. & defendebat iuidiā. Quod graeci propinqua significatione παραι τὸν. uer. Id est
deprecor. i. excuso; euito; dicūt. Item pro. A. Licinio similiter Cicero uerbo isto utitur

Quid inquit

Quid inquit huic homini facias. Nō ne cōcedas interdū: ut excusatione summæ stultitiæ: summæ pbitatis odiū deprecetur. itē in Verrē actionis secundæ proœmio. Nūc uero qd faciat hortēsius. Auaritiæ ne crimina frugalitatis laude deprecetur: an hoīem flagitiosissimū: libidinosisimū: nequissimūq; defendat. Sic igit Catullus eadē se facere dicit: quærens ueniā: q; & male diceret ei palam: respueretq; & recusaret: detestareturq; assidue: & tamen eam penitus deperiret.

Quis oīum primus libros publice præbuerit legendos. Quantusq; numerus fuerit athenis ante clades perficæ librorū in bibliothecis publicorū. Cap. xyii.

Libros athenis disciplinæ liberaliū publicæ ad legendū p̄bendos primus posuisse dī Pisistratus tyrānus. Deinde studiosius accuratiusq; ipsi atheniēses auxerūt. Sed omnē illā postea librorū copiā Xerxes athenarū potitus: urbe ipsa p̄ter arcē: incensa abstulit: asportauitq; in p̄sas. Eos porro libros uniuersos multis post tempestatibus Seleucus rex: qui Nicanor appellatus est: referēdos athenas curauit: ingēs postea numerus librorū in ægypto a ptolemæis regibus: uel conquisitus: uel cōfectus ē: ad milia ferme uoluminū septingenta. Sed ea oīa bello priore alexandrino: dū diripit ea ciuitas: nō sponte neq; opa cōsulta: sed a militibus forte auxiliariis incensa sunt.

seleuc⁹
q nica
not.
Alexan
driæ bi
bliothe
ca

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM
COMMENTARII LIBER SEPTIMVS.

Admirāda quædam ex annalibus sumpta de. P. Africano superiore: Caput primum.

Vod de Olympiade philippi regis uxore: Alexādri matre in historia græca scriptū ē: idē de. P. Scipionis quoq; matre: q prior africanus appellatus est: memoriæ datum est. Nā & Cn. Oppius & Iulius Higini aliiq; qui de uita: & rebus Africani scripserunt: matrē eius diu sterilem existimatam tradunt. P. quoq; Scipionē cū quo nupta erat: liberos desperauisse. Postea in cubiculo: atq; in lecto mulieris: quū absente marito cubans sola obdormisset: uisum repente iuxta eā cubare ingētem anguem. Eumq; uis: qui uiderant territis & clamantibus elapsum inueniri nō quisse. Id ipsum. P. Scipionem ad aruspices retulisse. Eos sacrificio facto respōdisse. fore ut liberi gignerent. Neq; multis diebus postea q̄ ille anguis in lecto uisus est: mulierē cōcepisse: cōcepti fœtus signa: atq; sensum pati. Exinde mense decimo peperisse. Natūq; esse hunc. P. Scipionem africanū: qui Annibatem & carthaginēses in Africa bello punico secūdo uicit. Sed & eū impēdio magis ex rebus gestis: q̄ ex illo ostēto: uisū esse uirtutis diuinæ creditū est. Id etiam dicere haud piget. quod idē illi: quos supra noīaui. litteris mādauerint. Scipionē hunc africanū solitauisse noctis extremo. priusq; dilucularēt in capitoliū uentitare. ac iubere aperiri cellā iouis. atq; ibi solū diu demorari q̄si consultantē de repu. cum ioue. Aediuosq; eius tēpli sæpe esse demiratos. q̄ solū id tēporis in capitoliū ingredientem canes semper in alio sæuientes neq; latrarent eū. neq; incurrerent. Has uulgi de scipione opinionēs cōfirmare: atq; approbare uidebant dicta: factaq; eius pleraq; admiranda. Ex quibus est unum huiuscemodi: assidebat: oppugnabatque oppidum in hispania situ: mœnibusq; ac defensoribus ualidum & munitum. Re etiam cibaria copiosum. Nullaq; eius potiundi spes erat. Et quodā die ius in castris sedens dicebat. atque ex eo loco id oppidum procul uidebatur. Tū e militibus: qui in iure apud eū stabant. interrogauit quispiam ex more in quē diē locumq; uadimonium promitti iuberet. Et scipio ma

h ii